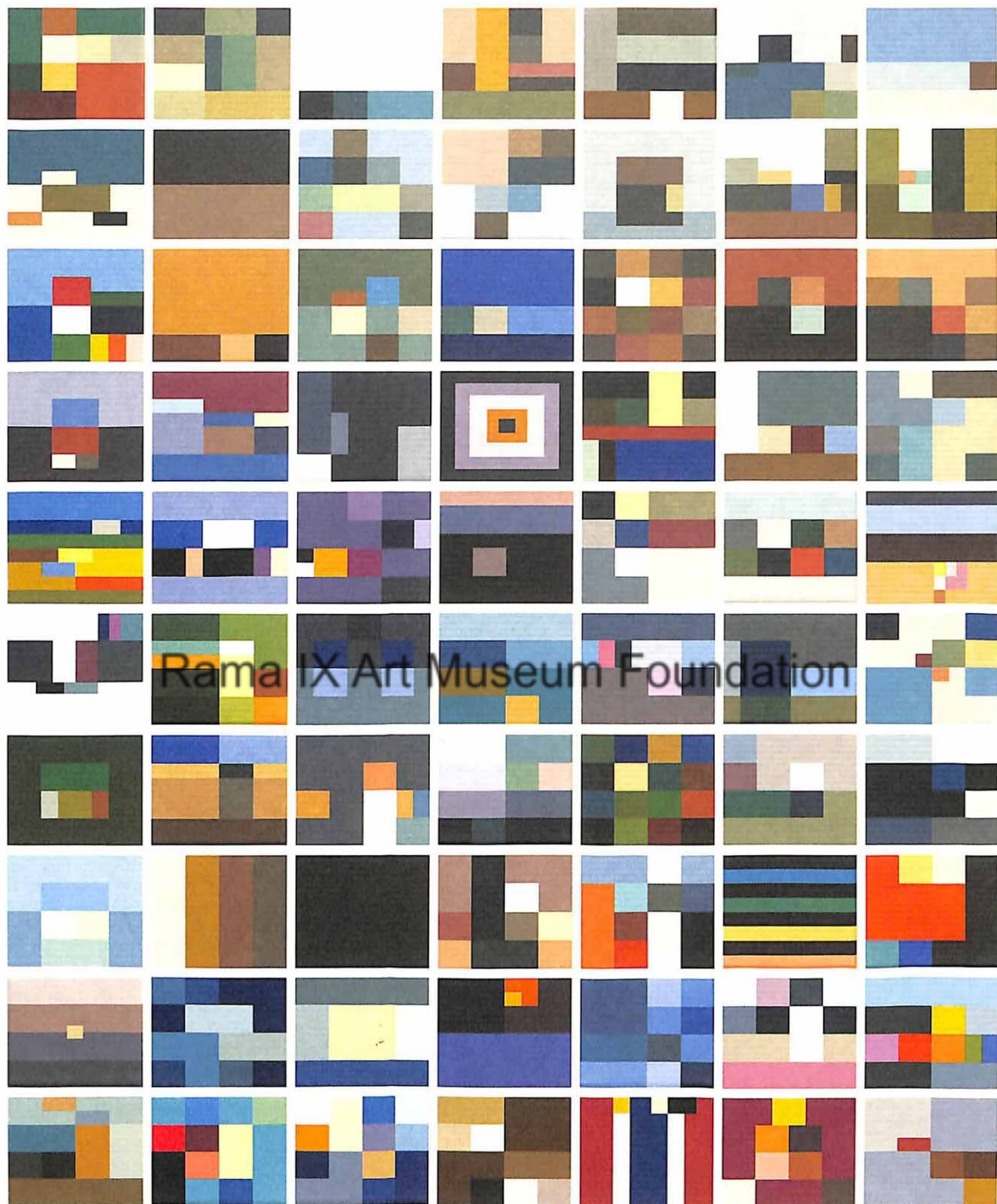

CROSSOVER II :
THE NATURE
OF RELATIONSHIPS

ครอสโอเวอร์ ๒ :
พसान

Rama IX Art Museum Foundation

ครอสโอเวอร์ ๒: ผลงาน
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ร่วมมือกับ
สมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย

19 พฤษภาคม - 11 กันยายน 2565
ชั้น 8 หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ศิลปะสะสมขององค์กร
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน), ธนาคารทหารไทยธนชาติ จำกัด
(มหาชน), ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน), บริษัท โตชิบา ไทยแลนด์ จำกัด,
บริษัท ทีเอสไอไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน), บริษัท หลักทรัพย์ทีเอสไอ
จำกัด, บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), มูลนิธิบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ,
มูลนิธิหอศิลป์ พีระศรี, มูลนิธิหอศิลป์แห่งรัชกาลที่ 9, สำนักกลางนักเรียน
คริสเตียน, หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นักสะสม
ดร. ฐิติพงศ์ นวเลิศพร, อีระชัย ภูวนาถนารานูบาล, พริยะและกรกมล
วัชจิตพันธ์, พงศ์ชิต เอกพรพานิช, สัมพันธ์ มั่นการโชติ, เสริมคุณ คุณาวงศ์
และบุตรสาวทั้งสอง, อัครวิวัฒน์ อันเทแดนสุวรรณ

ภัณฑารักษ์
สืบแสง แสงวชิระภิบาล

ผู้ออกแบบกราฟิก
มานิตา ส่งเสริม

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
พิมพ์โดย ฝ่ายหนังสือพิมพ์
สิงหาคม 2565
ISBN 978-616-8038-17-8

สงวนลิขสิทธิ์ในประเทศไทยตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์
มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ขอสงวนสิทธิ์การพิมพ์ซ้ำทุกส่วน
ของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าจะเป็นทางอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งพิมพ์ รวมถึงการถ่ายสำเนา
บันทึก หรือเก็บข้อมูลในรูปแบบต่างๆ โดยที่ไม่ได้รับอนุญาตเป็นทางการจาก
มูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
939 ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
เวลาทำการ 10.00 - 20.00 น. วันอังคาร - วันอาทิตย์
(หยุดวันจันทร์)

CROSSOVER II: The Nature of Relationships
Bangkok Art and Culture Centre in collaboration with
Thai Art Collector Association (TACA)

19 May - 11 September 2022
8th Floor, Bangkok Art and Culture Centre (BACC)

Art Collections
Kasikornbank Public Company Limited, TMBThanachart Bank Public
Company Limited, United Overseas Bank (Thai) Public Company Limited,
Toshiba Thailand Company Limited, TISCO Financial Group Public
Company Limited, TISCO Securities Company Limited, PTT Public
Company Limited, Bualuang Foundation Bangkok Bank, The Bhirsri
Institute of Modern Art Foundation, Rama IX Art Museum Foundation,
Student Christian Center, The Art Centre Silpakorn University

Collectors
Dr Thitipong Naualertporn, Mr Thirachai Phuwanatnaranubala,
Mr Piriya & Ms Kornkamol Vachajitpan, Mr Pongchit Ekaraphanich,
Mr Samphan Mankamchok, Mr Sermkhun Kunawong and his daughters,
Mr Akkarawat Chantadansuwan

Curator
Suebsang Sangwachirapiban

Graphic designer
Manita Songserm

Published by Bangkok Art and Culture Centre Foundation
Printed by Parbpm Printing
August 2022
ISBN 978-616-8038-17-8

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or
transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical,
including photocopy, recording or any information storage and retrieval
system without the prior permission in writing from Bangkok Art and
Culture Centre Foundation.

Bangkok Art and Culture Centre
939 Rama I road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330
Opening hours: 10.00 - 20.00 hrs. Tuesday - Sunday
(Closed on Monday)

Tel. 02 214 6630 - 8
Fax. 02 214 6639
Email: info@bacc.or.th
www.bacc.or.th

ครอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน
CROSSOVER II :
THE NATURE OF RELATIONSHIPS

Rama IX Art Museum Foundation

12/12/2019
12/12/2019
12/12/2019

Organised by
Bangkok Art and Culture Centre in collaboration
with Thai Art Collector Association (TACA)

สารบัญ

CONTENTS

Rama IX Art Museum Foundation

6	สารจากมูลนิธิหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย Foreword from Bangkok Art and Culture Centre Foundation
8	สารจากสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย Foreword from Thai Art Collector Association
10	ภัณฑารักษ์ Curator
	ผลงานในนิทรรศการ Exhibition Plates
18	ศิลป์ พีระศรี Silpa Bhirasri
22	ทิวทัศน์ Scenery
44	เชื่อ Site of Beliefs
62	องค์ภายใน A Part of Mind
80	เหนือจริง Surrealism
98	สสารรูป The Nature in Abstraction
118	หน้าที่วิพากษ์ Social Criticism
137	ลำดับเหตุการณ์: คลังสะสมและการประกวดงานศิลปกรรมในประเทศไทย 2430-2565 Timeline: Art Collections and Competitions in Thailand from 1887-2022
152	ส่วนหนึ่งของบทความ "Nature of The Relationships : Thai Modern Art since 1945-2000's" โดย สืบแสง แสงวชิระภินาน Part of the article "Nature of The Relationships : Thai Modern Art since 1945-2000's" by Suebsang Sangwachirapiban Translated by Inkdot Translation
166	บันทึกจากเสวนา: "สายตาแห่งการสะสม" โดย หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับ สมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย Notes from the seminar: "Beyond the Collection" by Bangkok Art and Culture Centre and Thai Art Collector Association
178	เกี่ยวกับคลังศิลปะ-สะสมและองค์กร About Art Collections and Organisations
186	รายชื่อศิลปินและผลงาน Artworks and Artists List
190	กิตติกรรมประกาศ Credit and Acknowledgement

สารจากมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรม แห่งกรุงเทพมหานคร

เราเชื่อว่า ศิลปะ...นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต

จากนิทรรศการ **ครอสโอเวอร์: ศิลปะ & นักสะสม** (Crossover: The Unveiled Collection) ซึ่งหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (หอศิลปกรุงเทพฯ) ได้ริเริ่มขึ้นในปี 2558 นิทรรศการ **ครอสโอเวอร์ ๒: ผสาน** (Crossover II: The Nature of Relationships) นับเป็น นิทรรศการผลงานศิลปะสะสม ครั้งที่ 2 ที่หอศิลปกรุงเทพฯ ได้นำ เสนองานนิทรรศการในรูปแบบของการคัดสรรผลงานในคลังสะสม ของนักสะสมและองค์กรต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนมาจัด แสดง ความน่าสนใจใหม่ของผู้ที่เข้าชมนิทรรศการ คือ กลุ่มผู้ชมที่ ยังเป็นนักศึกษา หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่จะได้มีโอกาสเห็นผลงานศิลปะ ที่อาจจะผ่านสายตาจากหนังสือศิลปะนิยม แต่ยังไม่เคยเห็น ผลงานจริงมาก่อน ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ผ่านมุมมอง ในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน เป็นการสนทนาเรียนรู้ผ่านงาน ศิลปะจากช่วงเวลา ในขณะที่กลุ่มผู้ชมในวัยทำงานจะได้กลับมา เห็นชิ้นผลงานสำคัญๆ ที่เคยเป็นแรงบันดาลใจ ได้ชื่นชมผลงาน และระลึกถึงวันเวลาที่ยังเป็นนักศึกษาอีกครั้ง เสมือนการกลับมาพบ กับครูอาจารย์ที่เคารพรัก การพบเพื่อนเก่าหรือคนรักเก่าที่เคยเป็น แรงบันดาลใจ อีกทั้งภาพรวมของผลงานที่คัดสรรนำมาจัดแสดง และการออกแบบนำเสนอที่สวยงามน่าประทับใจในนิทรรศการนี้ จึงน่าจะเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้าชม มีความสุข ผ่อนคลายจากสถานการณ์ตึงเครียดจากช่วงที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้การเก็บสะสมงานจากคลังศิลปะของหน่วยงานต่างๆ ในยุคสมัยหนึ่งยังมีมาจากการประกวด ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการ ส่งเสริมศิลปะ การสร้างคน และสร้างสุนทรียศาสตร์ หากมองใน มุมของระบบนิเวศทางศิลปะร่วมสมัยของไทย เมื่อศิลปินได้สะท้อน มุมมองวิถีชีวิตที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ความประทับใจ ประวัติศาสตร์ จินตนาการ แล้วสื่อสารด้วยชั้นเชิงเทคนิควิธีการทางศิลปะ ผลงาน ศิลปะจำนวนหนึ่งได้ถูกครอบครองโดยนักสะสม องค์กรต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งผลงานเหล่านี้ล้วนเป็นสินทรัพย์ที่มี ทั้งคุณค่าและมูลค่า และนับวันยิ่งเพิ่มสูงมากขึ้น คงเป็นเรื่องที่ น่าเสียดายหากผลงานอันทรงคุณค่าเหล่านี้จะถูกเก็บสะสมไว้ชื่นชม แค่น้ององค์กรหรือกลุ่มคนที่จำกัด

การนำผลงานศิลปะออกมาหมุนเวียนจัดแสดง จึงเป็น ทั้งการให้ความรู้ จรรโลงใจ และยังสร้างกลไกทางเศรษฐกิจ สร้าง อาชีพและการหมุนเวียนรายได้ทางอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน อาทิ ธุรกิจ การขนส่ง ธุรกิจการดูแลอนุรักษ์ผลงานศิลปะ ซึ่งจะช่วยให้งานศิลปะ ที่ถูกเก็บสะสมไว้ได้รับการดูแลซ่อมแซม การเก็บสะสมผลงานศิลปะ จากบุคคลหรือหน่วยงานองค์กรต่างๆ จึงนับเป็นองค์ประกอบหนึ่ง

ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนวงการศิลปะของไทยก้าวมาได้ จนถึงทุกวันนี้ ต้องขอขอบคุณและชื่นชมวิสัยทัศน์ของนักสะสม และองค์กรต่างๆ ที่ล้วนแต่มีความรักและเห็นถึงคุณค่าของผลงาน ศิลปะ และทำให้เรายังมีโอกาสได้ร่วมกันชื่นชมผลงานศิลปะชิ้น สำคัญๆ เพราะศิลปะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคน สังคม และเมือง หอศิลปกรุงเทพฯ จึงพยายามเป็นสื่อกลางเชื่อมโยง ทุกภาคส่วนในวงจรร่วมสมัยเพื่อการขับเคลื่อนไปด้วยกัน อย่างยั่งยืน โดยมุ่งมั่นที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้แก่นักสะสมรุ่นใหม่ และการสร้างกลุ่มผู้ชมให้เพิ่มขึ้นตามลำดับ

ท้ายที่สุด งานนิทรรศการในครั้งนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่ได้ รับความร่วมมือของสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย องค์กรภาครัฐ และเอกชน และนักสะสมส่วนบุคคล ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันหลายองค์กร จะลดบทบาททางด้านศิลปะลงบ้างตามนโยบายที่ปรับเปลี่ยนไป ตามสถานการณ์ แต่หวังว่าในอนาคตอันใกล้ หลายๆ องค์กรจะได้ กลับมามีกิจกรรมส่งเสริมศิลปะกันอย่างคึกคักอีกครั้ง และพร้อม กันนั้นก็จะมียุคสมัยผลงานศิลปะที่เคยได้รับแรงบันดาลใจจาก นิทรรศการ **ครอสโอเวอร์** เพิ่มมากขึ้นในอนาคต เพื่อร่วมกัน สร้าง ความยั่งยืนให้แก่ระบบนิเวศของวงการศิลปะร่วมสมัยต่อไป

ในนามของมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ขอขอบคุณทุกองค์กรหน่วยงานและทุกคนที่มีส่วนทำให้กิจกรรมนี้ สำเร็จไปด้วยดี

กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร
ประธานกรรมการมูลนิธิหอศิลปวัฒนธรรม
แห่งกรุงเทพมหานคร

FOREWORD FROM BANGKOK ART AND CULTURE CENTRE FOUNDATION

We believe that art . . . brings good things to life.

From the exhibition “Crossover: The Unveiled Collection,” presented by the Bangkok Art and Culture Centre (BACC) in 2015, has come to a second show: “Crossover II: The Nature of Relationships,” with selected works from collectors and organisations from both public and private sectors. This exhibition interests visitors who are still in their student years or the “new generation.” They will have the opportunity to see artworks they may have seen in art appreciation books but have not seen with their own eyes, rounding out a multifaceted learning experience about the creation of art and bookending a conversation with art from another time. At the same time, it will be a return for working-age visitors, who will be able to admire and recall important pieces that once inspired them. For them, it will be like a reunion with revered and respected teachers or meeting old friends or lovers who were early inspirations. Aside from that, the overall setting and atmosphere of these selected works, as a result of the show's impressive design and beauty, will undoubtedly bring joy to all fortunate to visit. It will give everyone a chance to unwind and relax after the stressful situation we have all been through.

Nonetheless, this collection, picked from the collections of various institutions from a bygone era, is the result of a competition whose goal was to promote art, strengthen people, and create aesthetic works. When an artist's reflections on society, the environment, impressions, history, or imagination are communicated through artistic techniques and methods, some portion of that art is owned by collectors and institutions in public and private sectors in the contemporary Thai art ecosystem. These works are resources with both aesthetic and monetary value, and their monetary value grows over time. It would be a shame if a few people only saw these valuable works.

Bringing these works of art out for periodic exhibitions not only educates but also provides spiritual sustenance and is even an economic instrument in that builds careers and related income-generating activities,

such as in the transportation business or art curation, which involves maintaining and restoring artworks stored away in collections. Storage of artworks collected by individuals or organisations can thus be seen as an important mechanism driving the Thai art world's progress to this day. We must express our gratitude and appreciation for the vision of collectors and organisations that love and appreciate works of art because it allows us to see important pieces and because art is such an essential tool for personal, societal, and national development. As a result, the Bangkok Art and Culture Centre strives to be a central institution that connects all sectors of the contemporary art world to propel it forward sustainably. Our intention is to inspire a new generation of collectors and increase the number of viewers in tandem with our growth.

Finally, this exhibition would not have been possible without the collaboration of Thai Art Collector Association, the public and private sectors, and individual collectors. Although many organisations are currently reducing their role in art under policies that have changed along with the general situation, I remain hopeful that shortly many organisations will be able to return to having activities that vigorously promote art. The Crossover exhibition will inspire many more art collectors and expand the participation in building sustainability for the contemporary art ecosystem.

On behalf of the Bangkok Art and Culture Centre Foundation, I thank all organisations, agencies, and others who have contributed to making this exhibition a success.

Kobkarn Wattanavrangkul
Chairperson, Bangkok Art and Culture Centre
Foundation Committee

สารจากสมาคม นักสะสมงานศิลปะไทย

ในนามของสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย ผมมีความยินดีเป็นอย่างสูงที่ได้มีส่วนเป็นเจ้าของภาพร่วมในการจัดแสดงนิทรรศการ *ครอสโอเวอร์ ๒: ผสาน (Crossover II: The Nature of Relationships)* โดยเฉพาะในช่วงเวลาหลังจากที่ประเทศไทยได้ผ่านความยากลำบากและวิกฤตโรคระบาดครั้งสำคัญ ถือว่าเป็นวาระที่ดีที่ทางหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (หอศิลป์-กรุงเทพฯ) ได้กลับมาจัดงานแสดงอย่างเต็มรูปแบบอีกครั้ง นิทรรศการ *ครอสโอเวอร์* ครั้งที่ 2 นี้มีรูปแบบและเนื้อหาในการจัดที่แตกต่างเฉพาะตัวจากงานในครั้งแรก กล่าวคือมีเนื้อหาหรือความตั้งใจที่จะเล่าเรื่อง ซึ่งในงานนี้ก็คือการเล่าเรื่องสิ่งแวดล้อมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวศิลปินกับสิ่งอื่นๆ นิทรรศการจะนำพาผู้ชมเข้าไปสำรวจพื้นที่ทั้งภายนอกและภายในศิลปิน ผ่านช่วงเวลาในอดีตเพื่อบอกเล่าเรื่องราว สะท้อนความคิด ความรู้สึก รสนิยมในแต่ละยุค สิ่งหนึ่งที่ทำงานในครั้งนี้ที่น่าสนใจ นอกจากมุมมองของนักสะสม นอกจากตัวชี้งานและการจัดแสดงแล้ว ก็คงไม่พ้นการสังเกต การศึกษาถึงลักษณะการครอบครอง หรือสะสมระหว่างสถาบัน กับนักสะสมรายบุคคล หรือแม้แต่วิธีการระหว่างกลุ่มใหญ่ๆ สองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันตามเหตุและปัจจัย ซึ่งการแสดงครั้งนี้ น่าจะเป็นการเริ่มต้นที่ดีเพื่อที่จะมีการศึกษาประเด็นต่อไป

ในการมีส่วนร่วมเป็นผู้จัดนิทรรศการนี้ ผมเองได้มีโอกาสเข้าไปสัมภาษณ์ เข้าไปสัมผัสตัวตน รับรู้ถึงความคิด รสนิยม ซึ่งบอกผ่านคลังสะสมของนักสะสม ได้รับฟังเรื่องราวข้างหลังภาพอันน่าสนใจของท่านเหล่านั้น ที่สำคัญผมยังรับรู้ถึงแรงบันดาลใจ ทำให้ยิ่งรู้สึกว่า การสะสมงานศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีหลากหลายมิติ หลายเรื่องราว บางครั้งก็ตื่นเต้น บางเรื่องก็ประทับใจ ประสพการณ์ครั้งนี้เป็นการตอกย้ำให้ผมเห็นว่าการสะสมศิลปะเป็นสิ่งพิเศษ ถึงแม้ในฐานะหนึ่ง เป็นเพียงสินค้าที่ใช้เงินตราแลกเปลี่ยน แต่งานศิลปะยังเป็นที่ตั้งของความทรงจำของตัวศิลปิน ของตัวผู้ครอบครอง เป็นความภาคภูมิใจ เป็นของรักของหวง เป็นสิ่งที่จะพาเราไปในโลกอื่น พาเราไปยังอดีต หรืออนาคต และอื่นๆ อีกมากมาย

ผมขอปรบมือให้กับทางหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ทุกระดับ ผู้มีส่วนในการจัดงานทุก ท่าน การที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ ทำให้ผมได้เห็นเบื้องหลังวิธีการคิด วิธีการทำงาน ความตั้งใจ ความทุ่มเท และตัวนิทรรศการ ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยต่างๆ งานนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าปราศจากความเข้าใจของสถาบัน และนักสะสมส่วนบุคคลที่ยินดีให้ยืมผลงานอันทรงค่าเหล่านี้

สุดท้ายนี้ผมมีความหวังว่างานแสดงนิทรรศการ *ครอสโอเวอร์ ๒: ผสาน (Crossover II: The Nature of Relationships)* ในครั้งนี้ จะเป็นหมุดหมายสำคัญหมุดหนึ่งในประวัติศาสตร์ศิลปะของบ้านเรา และผมมีความหวังที่จะได้เห็นนิทรรศการในชุด *Crossover* ในอนาคต รวมถึงการคงอยู่อย่างมั่นคงและสง่างามของหอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานครสืบไป

กิตติภรณ์ ขาสีจันทร์
นายกสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย

Rama IX Art Museum Foundation

FOREWORD FROM THAI ART COLLECTOR ASSOCIATION (TACA)

In the name of the Thai Art Collector Association, it has been my greatest pleasure to co-host *Crossover II: The Nature of Relationships*. Especially in this time, when Thailand has been through so much suffering as a result of the pandemic crisis. I see this as a great moment: the Bangkok Art and Culture Centre (BACC) has returned to once again produce a full and complete show. In both form and content, the *Crossover II* exhibition is curated in a unique and quite different way than the first show: the intention at this event is to provide an environmental narrative that speaks to the relationship between the artist and the world around us. It takes the visitor on an exploration of spaces that exist both outside and within the artist, spaces that speak through voices of the past to tell stories that reflect the thoughts, feelings, and flavour of each era. Besides the viewpoint of collectors, besides the art works themselves and their arrangement, we should not miss what makes this event especially interesting: we are getting an education in the different ways institutions and private collectors can manage and share ownership and collections. The rationale behind the selection of art works from these two major groups has its source in a variety of factors and causes, and may represent perfect starting point for our future art education.

As one of the managers of this exhibition, I myself have had the opportunity to do interviews and, as the collectors told me the fascinating stories behind their pictures, experience the substances, thoughts, and tastes found in their archives. Most importantly, I was also able to learn about what inspired them. This reinforced even more strongly my feeling that art collection is a multidimensional

activity with many narratives, some exciting and impressive. My experience with this show makes me feel even more strongly about the special value of art works. While it is true that in one sense they are seen merely as commodities to be exchanged for money, in another they are memoirs of the artists and owners: things they take pride in, things that they love, prized possessions, media that will transport us into other worlds, to the past, the future, and many other places.

I would like to applaud the Bangkok Art and Culture Centre and its staff at all levels, and each person who has had a part in organising the event. Having helped organise has made it possible for me to see behind work methods and ways of thought into the intention and devotion that went into this exhibition. The exhibition itself is the result of a tremendous number of different factors, and could never have happened at all without the understanding shown by the institutions and personal collectors whose pleasure it has been to loan these extremely valuable works.

Finally, I have hopes that this exhibition, "*Crossover II: The Nature of Relationships*," will be a milestone in the art history of our land and that we will get to see the *Crossover* series, as well as the permanent existence and beauty of the Bangkok Art and Culture Centre, continue on into the future.

Kittiporn Jalichandra
President, Thai Art Collector Association

Rama IX Art Museum Foundation

อาร์มภพ :

จากนิทรรศการ *Crossover: The Unveiled Collection* ในปี พ.ศ. 2558 โดยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ดำเนินการนำเสนอนิทรรศการรวบรวมผลงานศิลปกรรมไทยของนักสะสมไทย และต่างชาติครั้งแรก ได้สร้างผลกระทบอย่างกว้างขวาง สร้างการตื่นตัวถึงกลไกสำคัญในระบบนิเวศทางศิลปะทางด้านการสะสม ผลงานศิลปกรรมไทย ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญหนึ่งในการขับเคลื่อนวงการศิลปะไทย ตลอดจนการเผยแพร่องค์ความรู้ ‘มุมมอง’ และ ‘ทักษะ’ การสะสมศิลปกรรมสู่สาธารณะ

ปี พ.ศ. 2563-2565 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ตระหนักถึงสาระสำคัญแห่งศตวรรษ ‘การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม-เมือง-พฤติกรรม’ การแสวงหาจุดสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ ในบริบทสังคมยุคดิจิทัลและเทคโนโลยีสมองกล สร้างการเรียนรู้ ตระหนักถึงปัญหา และสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรของมนุษย์ นำไปสู่หนทางการปฏิบัติกรอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อีกทั้งสร้างแนวคิดการเคารพซึ่งกันและกัน ผ่านกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ได้แก่ *EARLY YEARS PROJECT #5 by MILLCON: 20/20 ‘เปลี่ยน’ (Fluidity of Change)* โครงการเมืองเปลี่ยนแปลง (Urban in Progress) และเทศกาลพลเมืองร่วมเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ท่ามกลางความผันแปรแปรปรวนไม่แน่นอนของการระบาดโควิด-19

ครอสโอเวอร์ ๒ : ผลงาน สร้างความต่อเนื่อง เน้นย้ำความสำคัญโครงการศิลปกรรมสะสมโดยนักสะสมไทย (โดยร่วมมือกับสมาคมนักสะสมงานศิลปะไทย) ภายใต้หัวข้อ **‘ผลงาน’ (The Nature of Relationships)** ศึกษาค้นคว้าข้อมูลผลงานศิลปกรรมไทย และสิ่งแวดล้อม ผ่านคลังสะสมผลงานศิลปะขององค์กรรัฐ/เอกชน และนักสะสมไทย ที่แสดงถึงประเด็นทางสังคม และสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลายุคสมัย ตลอดจนมายาคติเบื้องหลังผลงานศิลปกรรม เช่นเดียวกับการเปิดเผยมุมมองของศิลปินที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงพื้นที่ ทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศิลปิน และพื้นที่ ที่แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องและแตกต่างจากสภาวะการณ์ปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ นิทรรศการครั้งนี้ถือปรัยวงโคจรความสัมพันธ์ 3 ส่วน ระหว่าง **ศิลปะ-ศิลปิน-สิ่งแวดล้อม** ผ่านการศึกษาสิ่งปรากฏในอดีตจากผลงานศิลปะสมัยใหม่ โดยเลือกศึกษาในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านศิลปะไทยสมัยใหม่จาก พ.ศ. 2488 ยุติสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่ พ.ศ. 2543 วิฤตการณ์ทางการเงิน **ต้มยำกุ้ง** (ก่อนเข้าสู่สภาวะปรากฏการณ์ร่วมสมัย) คัดสรรผลงานที่เป็นตัวแทนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ 3 องค์ประกอบข้างต้น

ครอสโอเวอร์ ๒ : ผลงาน จำแนกลักษณะปรากฏการณ์ทางภาพออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่

- 01 ทัศนีย (Scenery)
- 02 เชื้อ (Site of Beliefs)
- 03 องค์ภายใน (A Part of Mind)
- 04 เหนือจริง (Surrealism)
- 05 สลายรูป (The Nature in Abstraction)
- 06 หน้าทิวภาค (Social Criticism)

01 ทัศนีย (Scenery)

เผชิญหน้าระหว่างศิลปิน พื้นที่ จำลอง/ลอกเลียนสภาวะความจริงที่ปรากฏ ผลงาน ความอุดมสมบูรณ์ ช่วงเวลา บรรยากาศ สถานการณ์ ความทรงจำ ผ่านความหลากหลายทางสุนทรียศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่ที่ศิลปินยึดถือเป็นแบบอย่าง สร้างลักษณะอัตลักษณ์พิเศษทั้งทางด้านสาระและรูปแบบ ก่อกำเนิดวิวัฒนาการทางศิลปะสมัยใหม่

02 เชื้อ (Site of Beliefs)

พื้นที่_ความเชื่อ อาทิ นรก สวรรค์ จักรวาล เขาพระสุเมรุ เขามอ ซากด เชื้อมโยงกรอบหลักคติธรรมศาสนาเข้ากับสภาวะโลกสมัยใหม่ที่นิพพานยังคงเป็นสาระสำคัญต่อปัจเจกบุคคลในสังคมไม่มากนัก้อย พื้นที่ในทางศิลปะเชิงประเพณีคงเป็นแนวทางสำคัญต่อการสะท้อนความเชื่อดั้งเดิมตลอด ผลงาน เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในมิติของอัตลักษณ์ไทย

03 องค์ภายใน (A Part of Mind)

ความรู้ลึก_จิตใจ พื้นที่ที่สร้างขึ้น ผลงาน มายาคติและความซับซ้อนในความคิดของมนุษย์ แต่กลายเป็นพื้นที่สำคัญของความเป็นปัจเจกสูงสุด สภาวะหมกมุ่น วนเวียน จมดิ่ง ติดขัดกับสิ่งเกิดขึ้นภายใน สะท้อนการสร้างพื้นที่ความเป็นส่วนตัวเพื่อการปลดปล่อย และหรือบำบัดความต้องการที่เกิดขึ้น ตอบสนองเสียงของความต้องการ สภาวะจิตใต้สำนึก ศิลปะจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่การสะท้อนความปรารถนาที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจ

04 เหนือจริง (Surrealism)

พื้นที่_ไทยเซอร์เรียลลิสม์ กระบวนการของการสลายหลักความจริงให้อ่อนแรงลง แต่ ผลงาน การสร้างพื้นที่แห่งความเป็นตัวแทน และนิยแฝงในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อบ่งชี้ให้เห็นชุดแห่งความจริงแท้ อีกมุมหนึ่งของปัจเจก สะท้อนการหลุดพ้นจากกรอบความจริง ก้าวข้ามกรอบแห่งกฎเกณฑ์ ผลงาน ความคิดฝันและล่องลอยของศิลปิน ใช้ความคิดตนเป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาสิ่งต่างๆ รอบตัว **‘ศิลปะเลออีตานิยม’ ผลงาน** โลกคู่ขนานระหว่างจริง-ลวง_จุนปรากฏเป็นภาพอันสมจริงให้นึกฝัน

05 *สลายรูป (The Nature in Abstraction)*
ธรรมชาติ_บังเกิดในนามธรรม ภายใต้ความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ศิลปินสร้างประสบการณ์การทำความเข้าใจธรรมชาติ ผ่านการ *ผสม* นานาองค์ประกอบทัศนธาตุ การลดทอน สลายรูป ควบคุม จัดการ เส้น สี น้ำหนัก ให้เชื่อมโยงสิ่งที่ตาเห็น และความรู้สึกของตนสร้างผลลัพท์ที่นามธรรม บางครั้งบางครั้ง นามธรรม ปรากฏมิติซ่อนเร้นที่นำไปสู่อภิปรายทางโลก เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป

06 *หน้าที่วิพากษ์ (Social Criticism)*
พื้นที่_เสียงสะท้อนทางโลก สิ่งต่างๆ ย่อมได้รับการวิพากษ์เป็นสามัญ ศิลปะทำหน้าที่ในการสะท้อน *ผสม* ความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งที่ปรากฏรายล้อมบริบทต่างๆ รอบตัวมนุษย์ ทั้งทางด้านบวก/ลบ บทบาทของศิลปะยังทำหน้าที่บันทึกช่วยจำ เพื่อย้ำเตือนและบันทึกสิ่งที่ศิลปะในช่วงเวลานั้นส่งเสียงสะท้อนถึงปัญหาและการไม่สามารถหลุดพ้นต่อปัญหา (สิ่งแวดล้อม สังคม ชีวิต) ที่คงหมุนวนเวียนไปตามกาล กัลปาวสาน

ดรอสโอเวอร์ ๒ : ผสาน ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ได้แก่
ธนาคารกสิกรไทย, ธนาคารทหารไทยธนชาติ, ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน), บริษัท โตชิบา ไทยแลนด์ จำกัด, บริษัท ทีเอสไอไฟแนนเชียลกรุ๊ป จำกัด (มหาชน), บริษัท หลักทรัพย์ทีเอสไอ จำกัด, บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน), มูลนิธิบัวหลวง ธนาคารกรุงเทพ, มูลนิธิหอศิลป์ พีระศรี, มูลนิธิหอศิลป์แห่งรัชกาลที่ ๑, สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน และหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รวมถึงนักสะสมระดับบุคคลได้แก่
คุณจิตติพงศ์ นวเลิศพร, คุณธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล, คุณพงศ์ชิต เอกพรพาณิชย์, คุณพิริยะ และคุณกรกมล วัชรจิตพันธ์, คุณสัมพันธ์ มั่นการโชค คุณเสริมคุณ คุณาวงศ์ และบุตรสาวทั้งสอง, คุณอัศววัฒน์ อินทแดนสุวรรณ และขอขอบคุณ คุณกิตติโชติ หริตวร, นายแพทย์ สมรัช ธีรบุญะวะสิต และคุณกิตติภรณ์ ชาลีจันทร์

นิทรรศการครั้งนี้สามารถเปิดการอภิปรายวิสัยทัศน์ขององค์กรรัฐ/เอกชน และนักสะสมที่มีต่อศิลปะ (ไทย) จากอดีตสู่อนาคต ผ่านมิติของการรักษาสกุลของคุณค่าและมูลค่า รวมไปถึงความแตกต่างและสอดคล้องจากประวัติศาสตร์การสะสมผลงานศิลปะของนักสะสมไทย (หรือผู้อุปถัมภ์) ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบัน เหนือสิ่งอื่นใดสาระทางสุนทรียศาสตร์เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่นักสะสมศิลปะสามารถที่จะช่วยอภิปรายมุมมองดังกล่าวผ่านประสบการณ์การเก็บสะสมผลงานศิลปกรรม ทั้งนี้การเก็บสะสมผลงานศิลปกรรมยังปรากฏให้เห็นภาพความสำคัญของระบบนิเวศทางศิลปะ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักสะสม องค์กร และศิลปิน ตลอดจนบทบาทผู้อยู่ระหว่างกลางของเวลาทางประวัติศาสตร์ศิลปะไทย องค์ความรู้ได้จากมุมมองผู้สะสมถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนวงการศิลปะทั้งในอนาคต แผนรวมถึงการสนับสนุนกระตุ้นการสะสมผลงานศิลปกรรมในระดับปัจเจกบุคคล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางศิลปะให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองประสบการณ์ไปสู่ภาคปฏิบัติ

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

Prologue:

Crossover: The Unveiled Collection (2015) was the first exhibition by Bangkok Art and Culture Centre (BACC) that presented a collection of Thai artworks by Thai and foreign collectors. The exhibition had a significant impact and generated awareness on the importance of art collecting in the Thai art ecosystem, which plays a vital role in propelling the Thai art industry and spreading knowledge, perspectives, and skills of the art collection to the public.

In the past 3 years (2020–2022), the Bangkok Art and Culture Centre has been focusing on environmental, urban, and behavioural change, which are the core essences of the century. The exhibitions concentrate on finding equilibrium between man and nature, utilisation of raw materials in the context of digital society with the growing role of artificial intelligence, and building knowledge and awareness of issues that arise from environmental changes caused by the exploitation of natural resources by humans leading to a way of living in harmony with nature, as well as developing mutual respect through contemporary art and cultural activities; for instance, *EARLY YEARS PROJECT #5* by MILLICOM-20/20 ‘Fluidity of Change’, *Urban in Progress*, and *Festival: Citizens Make Change*, which were organised under fluctuating situations in the midst of the COVID-19 pandemic.

CROSSOVER II: The Nature of Relationships aims to build continuity on similar subjects and emphasises the importance of art collection by Thai collectors. The exhibition is organised in collaboration with the Thai Art Collector Association under the theme **The Nature of Relationships** or **“Pasan”** (Transcribed from the Thai word ‘พาสน์’), which means to integrate or to unite, presenting modern Thai artworks with environmental motifs. It depicts social issues and the environment in each era through collections of public and private organisations as well as Thai individual collectors. Furthermore, the exhibition explores the myths that surround the artworks, the artists’ perspectives on the tangible and ethereal spatial surroundings, and the relationships between the artists and spaces that demonstrate significant similarities and differences from the present day. This exhibition discusses a triangle of relationships between **Art – Artist – Environment** through the research of Thai modern art in a transitional period - from 1945, at the end of World War II, to 2000, the year of the Tom Yum Kung financial

crisis (before Thailand entered the state of the contemporary phenomena). All works in the exhibition represent the relationship between the three elements mentioned above. *Crossover II* categorises visual phenomena into six distinct groups.

- 01 Scenery
- 02 Site of Beliefs
- 03 A Part of Mind
- 04 Surrealism
- 05 The Nature in Abstraction
- 06 Social Criticism

01 Scenery
The confrontation of the artist_The space simulates and imitates the reality that integrates abundance, time, atmosphere, circumstance, and memories through various forms of modern art’s aesthetics that the artist modelled after, developing a distinct identity in terms of substance and form to bring about the evolution of the modern art.

02 Site of Beliefs
Site_Beliefs such as hell, heaven, the universe, Phra Sumeru Mountain (Mount Meru), Khao Mo (Mountain Replica) and Jataka tales (stories of the former incarnations of the Lord Buddha) are linked to the framework of moral principles and the modern world, where nirvana remains more or less essential to each individual in society. Traditional Thai art remains an important genre that reflects traditional beliefs, and its integration with societal changes forms a new dimension of Thai identity.

03 A Part of Mind
Feelings_The Mind is a space created to combine the mysticism and the complexity of human thoughts; thus, it became an important area of ultimate individuality, leading to obsession, repetition, drowning in feelings, and attachment to what is happening within oneself. All these are reflected in the creation of private spaces for liberation, which heals the longing that arises, meeting a fraction of the needs in a subconscious state. Art, therefore, acts as a space that reflects the desires that form within the mind.

04 Surrealism
Space_Thai Surrealism is the process of diminishing the truth but creating another representation of it to produce symbolic connotations that imply another set of facts from

an individual perspective, expressing a break away from reality and transcending the rules, blending the artist's visions and dreams, and considering one's surroundings primarily through the lens of one's thoughts. "Surrealism in Art" mixes the parallel realms of reality and illusion into a believable image.

05 The Nature in Abstraction

Nature_A birth in the abstract: To understand the magnificence of the natural world, artists manifest their experiences with nature by combining numerous visual elements: simplifying shapes, decomposition, manipulation of lines, colours, and weights to connect what the eye can see and the feelings to create abstract achievements. Sometimes in the abstract, hidden dimensions lead to worldly metaphysics, which is to rise, exist, and fall.

06 Social Criticism

Space_Secular echoes: Everything is subject to criticism. Art serves to reflect and combine thoughts and emotions regarding the various circumstances in which human beings exist, both positive and negative. At the same time, it also serves as a journal to recall and record how the art of that era reflected on the current issues of that time and the incapacity to escape the perpetually revolving problems (related to the environment, society, and life).

CROSSOVER II: The Nature of Relationships receives cooperation and support from the public and private organisations, including:

Kasikornbank Public Company Limited, TMB Thanachart Bank Public Company Limited, United Overseas Bank (Thai) Public Company Limited, Toshiba Thailand Company Limited, TISCO Financial Group Public Company Limited, TISCO Securities Company Limited, PTT Public Company Limited, Rama IX Art Museum Foundation, Bualuang Foundation Bangkok Bank, The Bhirasri Institute of Modern Art Foundation, Student Christian Center, The Art Centre Silpakorn University

And the following individual art collectors:

Dr Thitipong Navalertporn, Mr Thirachai Phuvanatanarubala, Mr Piriya & Ms Kornkamol Vachajitpan, Mr Pongchit Ekaraphanich, Mr Samphan Mankarnchok, Mr Sermkhun Kunawong and his daughters, Mr Akkarawat Chantadansuwan with special thanks to Mr Kittishote Haritaworn, Dr Somratch Hiranyawasit, and Mr Kittiporn Jalichandra.

This exhibition aims to spark a discussion among the government, private sectors, and art collectors towards Thai art from the past to the future, examining the balance of artistic value and monetary value. In addition, the fluctuations persist in the history of Thai collector circles (or patrons) from the Post-World War II period onwards. At present, aesthetics is another area in which art collectors can contribute their expertise since they have experience on the subject through artwork collecting. Moreover, art collections reveal a lot about the art ecosystem – the relationship between collectors, institutions and artists. Besides, collectors are also mediators who transcend a vast period of artistic development in Thai art history. Knowledge gathered from the collectors' point of view is essential in driving the art industry towards the future. Combined with the support and promotion of individual art collecting, it will mobilise the development of artistic infrastructure, encouraging the exchange of views and experience and leading to effective practices.

Rama IX Art Museum Foundation

